

До разової спеціалізованої ради
ДФ 35.051.160
Львівського національного
університету імені Івана Франка
м. Львів, вул. Університетська, 1

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

докторки економічних наук,
професорки кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національного університету «Львівська політехніка»

БУБЛИК МИРОСЛАВИ ІВАНІВНИ

на дисертаційну роботу

КОПИЛЬЧАКА БОГДАНА ВОЛОДИМИРОВИЧА

**«СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МОЛОДІЖНИХ
ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Молодіжний потенціал є стратегічно важливим чинником у розвитку демократії, громадянського суспільства та соціальної інклюзивності в Україні, а молодіжні громадські організації відіграють важливу роль у формуванні активної громадянської позиції молоді, розвитку її лідерських якостей, навичок самоорганізації та участі у прийнятті рішень. Зважаючи на те, що громадські організації в Україні мають не зовсім чітко сформовані стратегії власного розвитку, а в деяких випадках, ці стратегії просто відсутні, існує потреба удосконалення системи стратегічного управління молодіжними громадськими

організаціями, що позитивно впливатиме на їх ефективність та стійкість. Побудова післявоєнного українського суспільства та економіки потребуватиме активної залученості молоді, яка для досягнення успіху використовуватиме управлінський досвід, здобутий в умовах воєнних дій. Це сприятиме залученню молодіжних громадських організацій до збереження державності та впровадженню європейських цінностей. При цьому слід враховувати найкращі світові тенденції розвитку громадянського суспільства, додаючи в удосконалення управлінських концепцій власний досвід, здобутий в реальних обставинах війни. Обрана дисертантом Богданом Копильчаком тема роботи відзначається високою актуальністю та практичною своєчасністю серед існуючих проблематик теорії управління організацією.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їхня достовірність

Оцінюючи ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, варто наголосити на достатньому обсязі опрацьованої теоретичної бази праць вітчизняних та зарубіжних дослідників. Під час написання роботи були використані фінансові та аналітичні звіти молодіжних громадських організацій, фактологічні дані періодичної та монографічної літератури, звітні дані міжнародних організацій, нормативно-правові акти ООН, Європейського Союзу, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, а також постанови органів виконавчої влади України, які регулюють нормативно-правове забезпечення діяльності молодіжних громадських організацій, інструктивно-методичні матеріали Міністерства молоді та спорту України, Ради Європейського Союзу та ООН, інформація з періодичних наукових видань та Інтернет-ресурсів, результати соціологічних опитувань тощо

На основі аналізу теоретико-методичних підходів учених Копильчак Б. В. запропонував авторське визначення таких дефініцій як «молодіжна громадська організація», «розвиток організації», «стратегічне інституціонування», «стратегічне управління розвитком молодіжних громадських організацій» та

виокремив їхні головні змістовні характеристики.

Дисертація має логічну структуру, розкриває сучасні підходи до вирішення питань, які полягають в науковому обґрунтуванні теоретичних і методичних положень, розробленні організаційних і практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи стратегічного управління розвитком молодіжних громадських організацій. Мета дисертації корелює із обраною темою, а предмет та об'єкт дослідження визначені правильно, водночас зміст роботи й сформульовані наукові завдання узгодженні й забезпечують досягнення поставленої мети та розкриття обраної теми в повному обсязі. Зазначене вище засвідчує достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій роботи.

Новизна наукових положень і одержаних результатів

Сформульовані здобувачем положення наукової новизни повною мірою відображають його внесок у розвиток науки та досліджуваної проблематики. Отримані автором наукові результати та висновки у дисертації характеризуються високим рівнем обґрунтованості та достовірності, що забезпечується використанням загальнонаукових теоретичних методів, зокрема таких, як: методи системного підходу та порівняння для узагальнення понятійного апарату для визначення змісту молодіжної громадської організації, стратегічного управління, розвитку; методи історичного аналізу та спостереження для дослідження передумов та особливостей формування концепцій управління, розвитку організацій та громадських організацій з позиції управлінського підходу; методи узагальнення та співставлення при формуванні власних визначень поняттям «молодіжна громадська організація», «розвиток молодіжної громадської організації», «стратегічне управління розвитком молодіжних громадських організацій»; графічні методи при оцінюванні розвитку молодіжних громадських організацій; методи кореляційного та статистичного аналізу при дослідженні факторів впливу внутрішнього та зовнішнього середовища.

На особливу увагу заслуговує глобальна модель взаємодії між інститутами

громадянського суспільства у системі стратегічного управління розвитком молодіжних громадських організацій в Україні (с. 203), що тісно пов'язана із молодіжною політикою в державі та має підтримуватися на усіх рівнях задля досягнення цілей розвитку молоді в Україні, що передбачені у державних програмах, задекларовані у стратегіях розвитку молодіжних організацій та затверджені у принципах корпоративної соціальної відповідальності бізнесу.

Позитивної оцінки заслуговує запропонована послідовність етапів «5A algorithm» щодо реалізації стратегічного управління розвитком молодіжних громадських організацій (с. 170), що сприяє забезпеченню безперервного розвитку усіх функціональних елементів системи організаційного забезпечення управління молодіжними громадськими організаціями в Україні.

Вагомим результатом роботи є удосконалення теоретичних положень ідентифікації молодіжних громадських організацій в сфері громадянського суспільства з позицій їх розуміння в управлінському підході (пп.1.1), зокрема визначено пріоритетні сфери молодіжної політики, моделі розвитку взаємодій молодіжних громадських організацій з інститутами громадянського суспільства, виокремлено ключові стратегічні пріоритетні напрямки розвитку співпраці, що дає змогу краще усвідомити специфіку взаємодії комерційного бізнесу та молодіжних громадських організацій, молодіжних громадських організацій з іншими громадськими організаціями та суспільством загалом. Це, у свою чергу, відкриє більше можливостей для успішного розвитку управлінської думки у членів молодіжних громадських організацій.

За результатами дослідження отримали подальший розвиток низка вагомих положень, а саме:

- обґрунтування класифікаційних ознак молодіжних громадських організацій, зокрема введенням нового критерію «за типом ідеології, яку сповідують організації у своїй діяльності», відповідно до якого існують тематичні організації, організації вільного вибору та традиційні (або ціннісні) організації, а також розгляд скаутингу як нової сфери діяльності молодіжних громадських організацій;

- теоретико-методологічні підходи до розуміння суті громадянського суспільства та визначення принципів та ознак молодіжних громадських організацій, етапів розвитку мислення молодіжних громадських організацій згідно з теорією спіральної динаміки та кольорових організацій, використання метафори адаптивного ландшафту з вершинами у ролі басейнів притягання атракторів, що поєднанні з теорією спіральної динаміки допомогло сформуванню авторського бачення;

- наукові положення теорії розвитку молодіжних громадських організацій у формі поступального серпантину на основі теорій спіральної динаміки та кольорових організацій, визначення двох основних критеріїв розвитку організацій: темпу руху поступальним серпантинном та значення довжини поступального серпантину, систематизацію понятійного апарату підсистем забезпечення стратегічного управління;

- науково-прикладні пропозиції щодо покращення аналітичного інструментарію, що полягає у групуванні різноманітних факторів впливу на систему організаційного забезпечення стратегічного управління, проведенні SWOT-аналізу на основі експертного опитування, розробці математичної моделі розрахунку темпів розвитку молодіжної громадської організації на основі методики експертного оцінювання рівня впливу стратегічних цілей на контрагентів: молодь, громадянське суспільство, молодіжну громадську організацію, групуванні стратегічних вмінь необхідних молодіжним громадським організаціям та ключовим контрагентам для трансформації діяльності у відповідності до цілей сталого розвитку

У дисертації сформульовані й інші висновки та пропозиції, що мають наукову новизну, теоретичне і прикладне значення. Усі елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх рівень обґрунтованості відповідає нормативним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Практична цінність результатів роботи полягає в обґрунтуванні здобувачем конкретних методів та рекомендації, які можна застосовувати при розробці стратегій та стратегічних програм в рамках реалізації молодіжної політики в Україні з метою оцінки впливу різних факторів та ризиків в громадянському суспільстві задля підвищення ефективності використання державних ресурсів. Крім того, ці рекомендації можуть служити основою для розробки концептуальних підходів до реформування та прийняття господарських рішень, спрямованих на поліпшення функціонування та стратегічний розвиток інститутів громадянського суспільства, зокрема молодіжних громадських організацій.

Отримані автором основні висновки та результати наукового дослідження було успішно впроваджено:

–у процесі розробки програми «Молодь Львівщини» на 2021-2025 роки, яка затверджена рішенням Львівської обласної ради №73 (зі змінами) від 23 лютого 2021 року та Програми підтримки розвитку Пласту у Львівській області на 2021-2025 роки – затвердженої рішенням Львівської обласної ради №75 (зі змінами) від 23 лютого 2021 року (рекомендації щодо удосконалення членства та структури організації, зростання кількості та якості залучених організацією ресурсів і вдосконалення іміджу та бренду організації були використані в процесі реалізації системи стратегічного управління розвитком молодіжними громадськими організаціями в Україні, а також експертні пропозиції щодо реформування молодіжної політики були використані).

–у програмі корпоративної соціальної відповідальності ТОВ НІКО-ЗАХІД (запропоновані автором заходи підтримки молодіжних громадських організацій були спрямовані на сприяння зайнятості молоді: тренування навичок, сприяння підприємництву, надання послуг зайнятості, а також субсидії з оплати праці, що використовуються компанією для сприяння молодіжним громадським організаціям у реалізації ключових цілей стратегічного управління розвитку.

–у процесі розробки Станицею Львів Пласту – Національної скаутської організації України – програми розвитку Стратегія Пласту 2030 (виокремлені ключові стратегічні пріоритетні напрямки розвитку молодіжних громадських організацій з державними органами влади та форми взаємин комерційного бізнесу і молодіжних громадських організацій влучно зображують ситуацію у громадянському суспільстві та світові тенденції.

Повнота викладу результатів дослідження у наукових фахових виданнях

За результатами дисертаційного дослідження було опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 4,76 д. а., з яких 3,51 д. а. належать особисто автору, у тому числі 2,91 д.а. – у наукових фахових виданнях: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному спеціалізованому виданні, 1 стаття у виданні, що входить до міжнародних наукометричних баз (Web of Science), 5 праць апробаційного характеру – 0,6 д.а.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності

Аналіз змісту дисертаційної роботи та публікацій здобувача ступеня доктор філософії Копильчака Б. В. дає можливість стверджувати, що прояви академічної недоброчесності відсутні (плагіат, самоплагіат, фальсифікація, фабрикація тощо). При формуванні тексту наукової роботи, наукових публікацій, тверджень, аналітичних, статистичних даних у роботі є посилання на джерела інформації та загалом дисертація відповідає вимогам Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Ідентичність тексту анотації та основних положень дисертації

Порівняльний аналіз тексту анотації та основних положень дисертаційної роботи Копильчака Б. В. підтверджує їхню відповідність. Анотація не включає інформації та матеріалів, які б були відсутні у тексті роботи. Обидва документи оформлені та укладені відповідно до вимог, що встановлені Міністерством освіти і науки України.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту і оформлення дисертаційної роботи

Даючи позитивну оцінку науковим здобуткам автора та їхній практичній значущості, важливо вказати на окремі зауваження, що мають дискусійний характер та є підставою для їхнього обговорення, зокрема:

1. У підрозділі 1.1 здобувач формує власне бачення управлінського підходу до розуміння суті громадянського суспільства, що формує теоретичну основу для вирішення проблематики стратегічного управління розвитком молодіжних громадських організацій в Україні, проте, на наш погляд, сам підхід потребує більш детального обґрунтування у теоретичній частині.

2. У роботі занадто багато уваги приділено похідним термінам, таким як «громадянське суспільство», «інститути суспільного життя», «молодіжна політика», які не несуть формотворчих змін концептуального характеру.

3. Підрозділ 1.3 дисертації «Організаційне забезпечення стратегічного управління розвитком молодіжних громадських організацій в Україні», з нашої точки зору, містить більше описової інформації, яка не відіграє значної ролі при розкритті сутності зазначеної проблеми стратегічного управління.

4. Моніторинг залученості молоді до громадських ініціатив, причин відмови від участі у громадській діяльності та від участі в молодіжних громадських організаціях з метою аналізу стану розвитку молодіжних громадських організацій в Україні на основі онлайн-опитування (підрозділ 2.3.), на жаль, був проведений ще без врахування сучасних реалій війни, тому заслуговує на практичне застосування в умовах післявоєнного відновлення національної економіки з наступним його переосмисленням на основі набутого воєнного досвіду роботи молодіжних організацій.

5. У роботі доцільно було б конкретизувати реальні управлінські рішення щодо реалізації методів та інструментів стратегічного управління на кожному з 5 етапів послідовності «5A algorithm» (підрозділ 3.1.), що дало б змогу ефективніше реалізувати запропоновані напрями стратегічного управління розвитком молодіжних громадських організацій в Україні.

6. Автор при розробці моделі взаємодії між інститутами громадянського суспільства у системі стратегічного управління розвитком молодіжних громадських організацій не зазначив позитивного світового досвіду функціонування схожих моделей, який би можна було використовувати при впровадженні запропонованої моделі в Україні (підрозділ 3.2).

Водночас, зазначені вище зауваження і недоліки не применшують наукову та практичну значущість дисертаційної роботи, високий рівень її виконання. На наш погляд, окремі з них автору доцільно врахувати у своїй подальшій науковій праці. Висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та пропонуються до дискусії в процесі публічного захисту

Загальний висновок і оцінка дисертації

Аналізуючи наукову роботу та враховуючи актуальність теми дисертації в умовах безперервних змін та викликів у формуванні громадянського суспільства у воєнній та післявоєнній Україні варто наголосити, що зазначені вище рекомендації і зауваження не применшують наукову і практичну значущість роботи Копильчака Б. В. та не впливають на її високу оцінку. Анотація й опубліковані дисертантом наукові праці відповідають змісту дисертації, відображають суть основних наукових напрацювань і отриманих результатів. Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дисертаційна робота Копильчака Богдана Володимировича на тему «Стратегічне управління розвитком молодіжних громадських організацій в Україні» є завершеною, комплексною, самостійною працею, що містить нові науково-обґрунтовані результати проведених досліджень, які розв'язують поставлені наукові завдання і мету. Робота за своїм змістом та фаховим спрямуванням відповідає галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 073 «Менеджмент», вимогам, які встановлені в «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (зі змінами і

доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, згідно з наказом МОН № 759 від 31.05.2019 р) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її автор – Копильчак Богдан Володимирович, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
і міжнародного підприємництва
Національного університету
«Львівська політехніка»

Мирослава БУБЛИК